עניה ענתות. (כמו עניה)[ה] כלומר נביאות ירמיה העתותי היא שעתידה לבא על נבוכד נצר שתמסר ירושלים בידו: **ארי כפיר וכו'.** ודרוכתא אחריתי[ו] מפורש למה נקראו לו כל השמות הללו: **אי הכי.** דכולי קרא בהלי קולך[ז] לא מחוסבנא הוא א"כ ליכא אלא תשע מסעות דהא עוד היום לאו מחוסבנא [נמי הוא]. ומתרץ עברו מעברה תרתי אינון עברו חד מעברה חד ואיכא עשר מסעות: **אותו היום נשתייר מעונה של נוב.** [דמפני עון] שהיה להם לישראל על שנהרגו כהני נוב קנע הקב"ה העונש על אותו היום ואותו יום בלבד נשתייר מזמן העונש ואילו היה נלחם בירושלים באותו היום היה כובשה והכי משמע קרא עוד היום אותו יום העמידו לסנחריב על ירושלים בעון נוב: **סגא כחד יומא.** והיינו י' מסעות שנסע אותו היום: **שדו ליה.** לסנחריב: **כספרקי.** תחתיו טפי"ט בלע"ז עד שראה ירושלים כולה: **עלה וקם ומניד בריעיה.** עליה עמד והיה מניד בראשו: **נשדי ביה ידא האידנא.** נלחם בה עתה: **תמהיהו.** תמה הוא להתחיל היום משוס מולשא דאורחא. ל"א תמהיתו נתיגעתם ודומה ליה ה)(בסנחריב) אתמה למיתב: **גולמו הרג.** תחיכה של חומה. לשון פרסי. אבן רעועה מן החומה ונבקעה: **כח דינא בטל דינא.** כיון שלן דינא בטל הריב וכן מפני שלא נכנסה בו ביום לא הגליח ממחרת: **וישבי בנוב.** אחידי דאחירי לעיל באותו יום שנשתייר מעונה של נוב נקט הכא וישבי בנוב שבא על עסקי נוב: **הרפה.** היינו ערפה: **משקל קינו.** מתרגמינן מתקל סופייה: **והוא חגור חדשה.** והוא אסיר איספניקי חדתא: **נערך דואג האדומי.** שספר לשון הרע על דוד שנתקנא בו שאול ולפי שקבל אחימלך את דוד בנוב אמר ליה שאול סוב ופגע בכהני ה' נמצא שעל ידך נהרגו ואתה נכשל[ח] ובחטא זה נהרג שאול ושלשת בניו במלחמת פלשתים: **שכר ביזאי.** לשון פרסי קריטא. ל"א כפר הוא: **קמטיה.** הכניעו תחת הבד של זיתים ויתיב עלה למעבר: **מכא ליה ארעא מהופיה.** נתרכבה הארץ מתחתיו ולא הזיקו. ל"א מכא נשפלה כעין גומא והיתה מגיהה עליו: **כארבע גריבי דמיא.** כארבע סאין של מים. ל"א כארבע כורא דמיא בד' [ט]כורות של מים: **איעריף קמיה.** היתה טורפת ומחבטת עצמה וממרטת כנפיה והומה ומצערת: **קפלה ליה ארעא.** כמו לא תקפון (דברים טו). נתקלרה הארץ והגיע מהרה לארץ פלשתים: **לערפה אימיה.** דישבי: **נוולה.** טווה: **כד חזיתיה.** ערפה לאחיבי סברה למקטליה באותו פלך שהיה בידה ולא נגע בו: **אמרה ליה.** לאחיבי אייתי לן ההוא פלך דנפל לפניך: ה"ג **פתקיה בריש מוחה וקטלה.** השליך אחיבי הפלך לראשה ומתה: **פתקיה לדוד לעילא.** זרקו כלפי מעלה: **ודן ליה.** נען תחתיו חניתו בקרקע כדי שיפול עליו וימות: **ונימא איהו.** דוד עצמו לימא שם: **אין חכוש.** אין דעתו מכוונת לומר השם. והשתא ניגל דוד והשליכו השם ברמוח והלכו אחיבי ודוד וחזרו להם: **אמר ליה.** אחיבי לדוד: **ומאי בעיתיה הכא.** למה באת כאן: **אמר ליה.** הקב"ה אמר לי לנוקן שיכלה זרעך או תמסר ביד אויבך והכי אהדרי ליה מוטב שאפול ביד אויב: **אמר ליה אפיך לנוחיך.** הפוך תפלתך ואמור לפניו מוטב יכלה זרעך ולא תמסר ביד אויב דמה לך בגער בניך: **כד כרך קירא לזכון ואת לא אצטער.** משל הוא שאומרים בני אדם: **סייע בהדן.** עזור בתפלתך להפכה: **והוה קא רדיף בתרייהו.** והם נורחין שהיה קרוב לארץ פלשתים: **וכי מטו קוכי.** לאותו כפר ששמו קוכי שבין א"י לארץ פלשתים: **אמרי קום ביה.** אמרו זה לזה עמוד כנגדו ואל תברח ונכנו ולכך נקרא קוכי. אינהו הוו בקיאי[ט] בשמות הכפרים ועדיין היו מפחדין ונורחין: **כי מטא כי תרי.** שם מקום: **אמרו בין תרי גוריון.** בתמיהא: **בקברא.** שהרגוה: ויאא

[1] עניה ענתות עתיד ירמיה בן חלקיה ומתנבא עלה מענתות דכתיב [2] דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימין מי דמי התם ארי הכא ליש אמר רבי יוחנן ששה שמות יש לארי אלו הן [3] ארי [4] כפיר [5] לביא [6] ליש [7] שחל שחץ אי הכי בצרו להו עברו מעברה תרתי נינהו מאי [8] עוד היום בנוב לעמוד אמר רב הונא אותו היום נשתייר מעונה של נוב אמרי ליה כלדאי אי אזלת האידנא יכלת לה ואי לא לא יכלת לה אורחא דבעא לסגויי בעשרה יומא סגא בחד יומא כי מטו לירושלם שדי ליה ביסתרקי עד דסליק ויתיב מעילוי שורה עד דחזיוה לכולה ירושלם כי חזייה איזוטר בעיניה אמר הלא דא היא קרתא דירושלם דעלה ארגישית כל משירתי ועלה כבשית כל מדינתא הלא היא זעירא וחלשא מכל כרכי עממיא דכבשית בתקוף ידי עלה וקם ומניד ברישיה מוביל ומייתי בידיה על טור בית מקדשא דבציון ועל עזרתא דירושלם אמרי נישדי ביה ידא האידנא אמר להו תמהיתו [9] למחר אייתי לי כל חד וחד מינייכו [10] גולמו הרג מיניה מיד [11] ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בת דינא בטל דינא [12] וישבי בנוב אשר בילידי הרפה ומשקל קינו שלש מאות משקל נחשת והוא חגור חדשה ויאמר להכות את דוד מאי וישבי בנוב אמר רב יהודה אמר רב איש שבא על עסקי נוב א"ל הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה טמון בידך על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים ועל ידך נטרד דואג האדומי ועל ידך נהרגו שאול ושלשת בניו רצונך יכלו זרעך או תמסר ביד אויב אמר לפניו רבונו של עולם מוטב אמסר ביד אויב ולא יכלה זרעי יומא חד נפק [13] לשכור בזאי אתא שטן ואדמי ליה כטביא פתק ביה גירא ולא מטייה משכיה עד דאמטייה לארץ פלשתים כדחזייה ישבי בנוב אמר היינו האי דקטליה לגלית אחי כפתיה קמטיה אותביה ושדייה תותי בי [14] בדייא אתעביד ליה ניסא מכא ליה ארעא מתותיה היינו דכתיב [11] תרחיב צעדי תחתי ולא מעדו קרסולי ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה אבישי בן צרויה הוה קא חייף רישיה בד' גרבי דמיא חזינהו כתמי דמא איכא דאמרי אתא יונה איטריף קמיה [15] אמר [16] כנסת ישראל ליונה אימתילא שנאמר [12] כנפי יונה נחפה בכסף שמע מינה דוד מלכא דישראל בצערא שרי אתא לביתיה ולא אשכחיה אמר [17] תנן אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משתמשין בשרביטו בשעת הסכנה מאי אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה בשעת הסכנה שפיר דמי רכביה לפרדיה וקם ואזל קפצה ליה ארעא בהדי דקא מסגי חזייה לערפה אמיה דהוות נוולא כי חזיתיה פסקתה לפילכה שדתיה עילויה סברא למקטליה אמרה ליה עלם אייתי לי פלך פתקיה בריש מוחה וקטלה כד חזייה ישבי בנוב אמר השתא הוו בי תרין וקטלין לי פתקיה לדוד לעילא ודן ליה לרומחיה אמר ניפול עלה ונקטל אמר אבישי שם אוקמיה לדוד בין שמיא לארעא [18] ונימא ליה איהו אין חבוש מוציא עצמו מבית האסורין א"ל מאי בעית הכא א"ל הכי אמר לי קודשא בריך הוא והכי אהדרי ליה א"ל אפיך צלותיך בר ברך קירא ליזבון ואת לא תצטער א"ל אי הכי סייע בהדן היינו דכתיב [13] ויעזור לו אבישי בן צרויה אמר רב יהודה אמר רב שעזרו בתפלה אמר אבישי שם ואחתיה הוה קא רדיף בתרייהו כי מטא קובי אמרי קום ביה כי מטא בי תרי אמרי בתרי גוריין קטלוה לאריא אמרי ליה זיל אשתכח לערפה אימיך בקיברא כי אדכרו ליה שמא דאימיה כחש חיליה וקטליה היינו דכתיב [13] אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל ואבא היום אל העין למימרא דההוא יומא נפק יעקב אבינו דכתיב

1. צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה עֲנָתוֹת: ישעיהו י ל
2. דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶן חִלְקִיָּהוּ מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן: ירמיהו א א
3. גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ כָּרַע רָבַץ כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ: בראשית מט ט
4. וַיֵּרֶד מִשָּׁם וְאָבִיו וְאִמּוֹ תַּמְנָתָה וַיָּבֹאוּ עַד כַּרְמֵי תִמְנָתָה וְהִנֵּה כְפִיר אָרְיוֹת שֹׁאֵג לִקְרָאתוֹ: שופטים יד ה
5. מִשָּׁא בְּהֲמוֹת נֶגֶב בְּאֶרֶץ צָרָה וְצוּקָה לְבִיא וְלִישׁ מֵהֵם אֶפְעֶה וְשָׂרָף מְעוּפָף יִשְׁאוּ עַל כֵּתֶף עֲיָרִים חֵילָהֵם וְעַל דַּבֶּשֶׁת גְּמַלִּים אוֹצְרֹתָם עַל עַם לֹא יוֹעִילוּ: ישעיהו ל ו
6. עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין: תהלים צא יג
7. לֹא הִדְרַיְכוּהוּ בְּנֵי שָׁחַץ לֹא עֲדָרָה עָלָיו שָׁחַל: איוב כח ח
8. עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד יְנַפֵּף יָדוֹ הַר בַּת צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלִָם: ישעיהו י לב
9. וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְיָ וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אָלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פְּגָרִים מֵתִים: מלכים ב יט לה
10. וְיֹשְׁבֵי בְנֹב אֲשֶׁר בֵּילִידֵי הָרְפָה וּמִשְׁקַל קִינוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל נְחֹשֶׁת וְהוּא חָגוּר חֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת דָּוִד: שמואל ב כא טז
11. תִּרְחַב צַעֲדִי תַחְתָּי וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי: תהלים יח לז
12. אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ: תהלים סח יד
13. וַיַּעְזֹר לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִיתֵהוּ אָז נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי דָוִד לוֹ לֵאמֹר לֹא תֵצֵא עוֹד אִתָּנוּ לַמִּלְחָמָה וְלֹא תִכְבֶּה אֶת נֵר יִשְׂרָאֵל: שמואל ב כא יז
14. וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעֵין וְאֹמַר יְיָ אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם אִם יֶשְׁךָ נָא מַצְלִיחַ דַּרְכִּי אֲשֶׁר אָנֹכִי הֹלֵךְ עָלָיהּ: בראשית כד מב

[א] נ"א דאתיתו מאורתא, [ב] [נילקוט ישעיה סי' ר' איתא קצת בנוסחא אחרת ועי' עוד בעיון ערך גלמהרג], [ג] [עי' בערוך ערך שכר וזמי פי' יפה בתריכום], [ד] נ"א פרייא, [ה] [ברכות נג: שבת מט. קל. גיטין מה.], [ו] [עיל כב, ז] ברכות ה:, [ז] [רש"ל ממ"ז], [ח] [ילק"ש משלי תתקנט נשם מדרש], [ט] [יפעיה י], [י] רש"ל מ"ז, [כ] נע"י: ניזול, [מ] בורות. רש"ל, [נ] נע"י: בדקי.

גליון הש"ס

גמ' אמר בנ"י ליונה אימתילי. עיין נ"י פוף פרק ד' מיתות:

לעזי רש"י

טפי"ט [טפי"ד]. שטיח.

מוסף רש"י

ואבוא היום אל העין. היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ (בראשית כד מב).

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

1 [1]ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב [2]ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש [6]כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו בעי למיהדר כיון דהדרה בדעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום [א] דבר אחר [3]אין פגיעה אלא תפלה שנאמר [3]ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי וילן שם כי בא השמש בתר דצלי בעי למיהדר אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני יפטר בלא לינה מיד בא השמש והיינו דכתיב [4]ויזרח לו השמש וכי לו בלבד זרחה והלא לכל העולם כולו זרחה אלא א"ר יצחק שמש שבא בעבורו זרחה בעבורו ומנלן דכלה זרעיה דדוד דכתי' [5]ועתליה אם אחזיהו ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה והא אשתייר ליה יואש התם נמי אשתייר אביתר דכתיב [6]וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר אמר רב יהודה אמר רב אלמלא [ב](לא) נשתייר אביתר לאחימלך בן אחיטוב לא נשתייר מזרעו של דוד שריד ופליט אמר רב יהודה אמר רב בא עליהם סנחריב הרשע בארבעים וחמשה אלף איש בני מלכים יושבים בקרונות של זהב ועמהן שגלונות וזונות ובשמנים אלף גבורים לבושי שריון קליפה ובששים אלף אחוזי חרב רצים לפניו [ג] והשאר לכדאמרינן ארבעים וחמשה אלף בני מלכים שמנים אלף גבורים ששים אלף אחוזי חרב הרי קפ"ה אלף אבל האחרים שמתו אין מספר כדאמר והשאר פרשים אין מספר: **כמה הכס.** המלאך: **יד הגדולה.** יד הגדולה לא נאמר אלא היד דמשמע היד שעתידה וכו': **מגלך נטושה.** שחוזה מגלך להרוג את אלו: **גבריאל.** ממונה על בשול הפירות: **הזקק לאלו.** לחיל סנחריב להרגן: **אגב ארכך.** כשהלך לדרכך לפי תומך: **לבעל דבכך משמע.** לשוגאך התראה והפחידו: **נשף.** נפח: **עשרה.** שהגער יכול להטיף טיפה של דיו והיינו יו"ד שנשתרו עשרה: **ושמואל אמר תשעה ונשאר בו עוללות כנוקף זית.** שאין נשארין בו אלא דבר מועט שנים או שלשה גרגרים בראש אמיר כן לא ישתייר במחנהו אלא דבר מועט וכמה ארבעה וחמשה כשעיפיה פוריה ארבעה וחמשה והיינו תשעה: **י"ד שנים ושלשה ארבעה וחמשה.** ר' יוחנן מקרא לא דייק להו אלא הכי קאמר אלו חמשה נשתיירו מהן סנחריב ושני בניו וקרא משמע כנוקף זית דמשייר מעט בראש ענף שנים או שלשה גרגרים כך ישתייר לו מעט ד' או ה': **נבוכדנצר דכתיב.** גבי [חנניה] מישאל ועזריה תוארו ורויה די רביעאה דמי לבר אלהין אלמא דחזא גבריאל והכירו בכשן: **סנחריב ושני בניו דכתיב ויהי הוא משתחוה בית אביו:** **אי אפשר לאמרו.** שהקדוש ב"ה בעצמו גלאו לסנחריב: **דאייתיתינהו לבנייהו.** כדאמרינן שהביא עמו ארבעים וחמשה אלף בני מלכים: **אשני**

וילך יעקב מבאר שבע וילך חרנה. אלמא בא לחרן וכתיב ויפגע במקום שעדיין לא הגיע לחרן שהיה עדיין בבית אל: **שהתפללו בו אבותי.** אברהם ויצחק [1](אברהם דכתיב ויעתק משם [בראשית יב] יצחק אין מקרא בידי): **הרהר בדעתיה למהדר.** למקום: **קפצה ליה ארעא.** והיה שם מיד וקרא מוכיח דכתיב ויפגע במקום שהמקום פגעו ושקפצה לו הארץ ונתקרב לו המקום: הכי גרסינן ד"א אין פגיעה אלא תפלה. ונראה למורי הכהא לא מיגרסא הך מילתא: בית אל זה ירושלים מכן חוץ לארץ: **כי בא השמש.** ויבא השמש לא נאמר אלא כי בא השמש דמשמע שהיה דעתו לחזור כי עוד היום גדול כיון שראה כי בא השמש לן: **ויזרח לו השמש.** משמע השמש שהיה לו כבר שבא בשבילו כבר: **ומנ"ל דלכל זרעיה דדוד.** כדאפיך לעותיה: **הכס נמי אשתייר אביתר.** מכהני נוב: **שגלונות.** מלכות: **על אבריהם.** כשנלכם בד' מלכים: **בני אבי.** האי חסר חד היכי קאמר אי חסר חד רבוא וכו': **רשעונה.** כת רשעונה ממיל של סנחריב: **עברו בשתי.** שנו הסוסים בירדן ונתמעטו המים עד שעברו: **אמצעיים בקומה.** זקופה ולא היו המים מגיעין אלא עד הצואר יגיע: **שתי.** כמו שתו: **הטלו עפר ברגליהם.** אלא היה שם מים כל עיקר: **קרפי.** לשון מקור: ה"ג **וילא מלאך ה' ויך במחנה אשור אמר רבי וכו'** ולא גרסינן **והא כתיב וילא מלאך ה'.** אלמא כל המחנה אשור מיהו אלא קפ"ה אלף ועליל קמני מאתים וס' רבוא: **הללו.** קפ"ה אלף ראשי גייסות נגידי החיל שכן עולה לחשבון

דכתיב [1]ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב [2]ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש [6]כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו בעי למיהדר כיון דהדרה בדעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום [א] דבר אחר [3]אין פגיעה אלא תפלה שנאמר [3]ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי וילן שם כי בא השמש בתר דצלי בעי למיהדר אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני יפטר בלא לינה מיד בא השמש והיינו דכתיב [4]ויזרח לו השמש וכי לו בלבד זרחה והלא לכל העולם כולו זרחה אלא א"ר יצחק שמש שבא בעבורו זרחה בעבורו ומנלן דכלה זרעיה דדוד דכתי' [5]ועתליה אם אחזיהו ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה והא אשתייר ליה יואש התם נמי אשתייר אביתר דכתיב [6]וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר אמר רב יהודה אמר רב אלמלא [ב](לא) נשתייר אביתר לאחימלך בן אחיטוב לא נשתייר מזרעו של דוד שריד ופליט אמר רב יהודה אמר רב בא עליהם סנחריב הרשע בארבעים וחמשה אלף איש בני מלכים יושבים בקרונות של זהב ועמהן שגלונות וזונות ובשמנים אלף גבורים לבושי שריון קליפה ובששים אלף אחוזי חרב רצים לפניו [ג] והשאר פרשים וכן באו על אברהם וכן עתידין לבוא עם גוג ומגוג במתניתא תנא אורך מחנהו ארבע מאות פרסי רחב צואר סוסיו ארבעים פרסי סך מחנהו מאתים וששים ריבוא אלפים חסר חד בעי אביי חסר חד ריבויא או חסר חד אלפא או חסר מאה או חסר חד תיקו תנא ראשונים עברו בשחי שנאמר [7]וחלף ביהודה שטף ועבר אמצעיים עברו בקומה שנאמר עד צואר יגיע אחרונים העלו עפר ברגליהם ולא מצאו מים בנהר לשתות עד שהביאו מים ממקום אחר ושתו שנאמר [8]אני קרתי ושתיתי מים וגו' והכתיב [9]ויצא מלאך ה' ויכה במחנה אשור מאה ושמנים וחמשה אלף (ויקומו) [וישכימו] בבקר והנה כלם פגרים מתים אמר ר' אבהו הללו ראשי גייסות הן אמר רב אשי דיקא נמי דכתיב [10]במשמניו רזון בשמינים דאית בהו אמר רבינא דיקא נמי דכתיב [11]וישלח ה' מלאך ויכחד כל גבור חיל ונגיד ושר במחנה וגו' ויבא בית אלהיו ומיציאי מעיו שם הפילוהו בחרב שמע מינה במה הכם רבי אליעזר אומר ביד הכם שנאמר [12]וירא ישראל את היד הגדולה היד שעתידה ליפרע מסנחריב רבי יהושע אומר באצבע הכם שנאמר [13]ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים היא היא אצבע שעתידה ליפרע מסנחריב ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר אמר לו הקב"ה לגבריאל מגלך נטושה אמר לפניו רבונו של עולם נטושה ועומדת מששת ימי בראשית שנאמר [14]מפני חרבות נדדו [17]וגו' ר' שמעון בן יוחי אומר אותו הפרק זמן בישול פירות היה אמר לו הקב"ה לגבריאל כשאתה יוצא לבשל פירות הזקק להם שנאמר [15]מידי עברו יקח אתכם כי בבקר בבקר יעבור ביום ובלילה והיה רק זועה הבין שמועה וגו' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי אגב אורחך לבעל דבבך אישתמע ויש אומרים בחוטמן נשף בהן ומתו שנאמר [16]וגם נשף בהם ויבשו ר' ירמיה בר אבא אמר כפיים ספק להם ומתו שנאמר [17]וגם אני (הכתי) [אכה] כפי אל כפי והניחותי חמתי ר' יצחק נפחא אמר אזנים גלה להם ושמעו שירה מפי חיות ומתו שנאמר [18]מרוממתך נפצו גוים וכמה נשתייר מהם רב אמר [ב]עשרה שנאמר [19]ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם כמה נער יכול לכתוב עשרה ושמואל אמר תשעה שנאמר [20]ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה חמשה בסעיפיה ר' יהושע בן לוי אמר ארבעה עשר שנאמר שנים שלשה [וכו'] ארבעה וחמשה רבי יוחנן אמר חמשה סנחריב ושני בניו נבוכדנצר ונבוזר אדן נבוזר אדן גמרא נבוכד נצר דכתיב [21]ורוה דרביעאה דמי לבר אלהין ואי לאו דחזייה מנא הוה ידע סנחריב ושני בניו דכתיב [22]ויהי הוא משתחוה בית נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו דכתיב [23]ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה בעברי נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה אתא קודשא בריך הוא ואדמי ליה כגברא סבא א"ל כי אזלת לגבי מלכי מזרח ומערב דאייתיתינהו לבנייהו וקטלתינהו מאי אמרת להו אמר [ו]להו ההוא גברא בההוא פחדא נמי יתיב אמר ליה היכי נעביד א"ל זיל ושני

1. וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה:
בראשית כח י
2. וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: בראשית כח יא
3. וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי כִּי אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ אֹתְךָ: ירמיהו ז טז
4. וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ:
בראשית לב לב
5. וְעַתַלְיָה אִם אֲחַזְיָהוּ רָאָתָה כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם וַתְּאַבֵּד אֶת כָּל זֶרַע הַמַּמְלָכָה:
מלכים ב יא א
6. וַיִּמָּלֵט בֶּן אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן אֲחִיטוּב וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד:
שמואל א כב כ
7. וְחָלַף בִּיהוּדָה שָׁטֵף וְעָבַר עַד צַוָּאר יַגִּיעַ וְהָיָה מִטּוֹת כְּנָפָיו מְלֹא רֹחַב אַרְצֶךָ עִמָּנוּ אֵל:
ישעיהו ח ח
8. אֲנִי קָרְתִּי וְשָׁתִיתִי מָיִם וְאַחְרַב בְּכַף פְּעָמַי כָּל יְאֹרֵי מָצוֹר:
ישעיהו לז כה
9. וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְיָ וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה וּשְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פְּגָרִים מֵתִים:
ישעיהו לז לו
10. לָכֵן יִשְׁלַח הָאֲדוֹן יְיָ צְבָאוֹת בִּמְשַׁמְּנָיו רָזוֹן וְתַחַת כְּבֹדוֹ יִקַּד יִקֹּד כִּיקוֹד אֵשׁ: ישעיהו י טז
11. וַיִּשְׁלַח יְיָ מַלְאָךְ וַיַּכְחֵד כָּל גִּבּוֹר חַיִל וְנָגִיד וְשָׂר בְּמַחֲנֵה מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיָּשָׁב בְּבֹשֶׁת פָּנִים לְאַרְצוֹ וַיָּבֹא בֵית אֱלֹהָיו וּמִיֹּצְאֵי מֵעָיו שָׁם הִפִּילֻהוּ בַחָרֶב:
דברי הימים ב לב כא
12. וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְיָ וַיַּאֲמִינוּ בַיְיָ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ: שמות יד לא
13. וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ: שמות ח טו
14. כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נָדָדוּ מִפְּנֵי חֶרֶב נְטוּשָׁה וּמִפְּנֵי קֶשֶׁת דְּרוּכָה וּמִפְּנֵי כֹּבֶד מִלְחָמָה: ישעיהו כא טו
15. מִדֵּי עָבְרוֹ יִקַּח אֶתְכֶם כִּי בַבֹּקֶר בַּבֹּקֶר יַעֲבֹר בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְהָיָה רַק זַוְעָה הָבִין שְׁמוּעָה:
ישעיהו כח יט
16. אַף בַּל נִטְּעוּ אַף בַּל זֹרְעוּ אַף בַּל שֹׁרֶשׁ בָּאָרֶץ גִּזְעָם וְגַם נָשַׁף בָּהֶם וַיִּבָשׁוּ וּסְעָרָה כַּקַּשׁ תִּשָּׂאֵם: ישעיהו מ כד
17. וְגַם אֲנִי אַכֶּה כַּפִּי אֶל כַּפִּי וְהֲנִחֹתִי חֲמָתִי אֲנִי יְיָ דִּבַּרְתִּי: יחזקאל כא כב
18. מִקּוֹל הָמוֹן גָּדֹדוּ עַמִּים מְרוֹמֻמָתְךָ נָפֹצוּ גוֹיִם: ישעיהו לג ג
19. וְשָׁאַר עֵץ יַעְרוֹ מִסְפַּר יִהְיוּ וְנַעַר יִכְתְּבֵם: ישעיהו י יט
20. וְנִשְׁאַר בּוֹ עוֹלֵלֹת כְּנֹקֶף זַיִת שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גְּרִגְרִים בְּרֹאשׁ אָמִיר אַרְבָּעָה חֲמִשָּׁה בְּסַעִפֶּיהָ פֹּרִיָּה נְאֻם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ישעיהו יז ו
21. עָנָה וְאָמַר הָא אֲנָה חָזֵה גַּבְרִין אַרְבְּעָה שָׁרִין מְהַלְּכִין בְּגוֹא נוּרָא וְחַבָּל לָא אִיתֵי בְּהוֹן וְרוּהּ דִּי רְבִיעָאָה דְּמָה לְבַר אֱלָהִין: דניאל ג כה
22. וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכֻּהוּ בַחֶרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט וַיִּמְלֹךְ אֵסַר חַדֹּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו: מלכים ב יט לז
23. בַּיּוֹם הַהוּא יְגַלַּח אֲדֹנָי בְּתַעַר הַשְּׂכִירָה בְּעֵבְרִי נָהָר בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת הָרֹאשׁ וְשֵׂעַר הָרַגְלַיִם וְגַם אֶת הַזָּקָן תִּסְפֶּה: ישעיהו ז כ

הגהות הגר"א

[א] גמ' ד"א אין פגיעה כו' עד ואלו תפגע בי. נמחק: [ב] שם והשאר פרשים. נ"ב והגליס:

מוסף רש"י

וילך חרנה. דמשמע למטה לחרן, והכי כתיב ויפגע במקום דהייט בית אל, דאמרי לא מטי לחרן (חולין צא ב). מקום שהתפללו בו אבותי. האי בית אל לא הסמוך לעי הוא אלא ירושלים, ועל שם יהיה בית אלהים קראו בית אל, והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והעלה שהתפלל בו יצחק, דכתיב (בראשית כב) לשוח בשדה, והכי אמרינן בפסחים (פח.) אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב, מאי שנא יעקב, אלא לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה', ולא כיצחק שקראו שדה, דכתיב לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית (חולין צא ב). קפצה. לשון (דברים טו) לא תקפוץ את ידך, מתקדה ומתקמלה לו (שם). מיד ויפגע במקום. כאדם הפוגע בחבירו שבא כנגדו, ודרשינן ליה נמי לשון תפלה כדכתיב (רות ג) אל תפגעי בי (שם). מיד בא השמש. כדכתיב וילן שם כי בא השמש, למה ליה למכתב כי בא השמש, אלא ללמדנו שעקעה קודש זמנה (שם). שמש שבא בעבורו. שקעה בעבורו קודם זמנה (שם). לותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשילא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו (בראשית לב לב).

מזון לנפ.: כ) [בכרכות כו: תענית ז: מ. סוטה יד.], ג) [עי' תוס' מגילה כא. ד"ה אלמלא], ד) [ל"ל מפני חרב נטושה וגו'], ה) [עי' תוספות מנחות כט. ד"ה קוטין], ו) ל"ל ליה, ז) רש"ל מ"ז.

אשני נפשך. שנה עצמך כדי שלא יכירוך: **ואגזייך אנא.** אני אגלחך: **קשייתא.** גרעיני תמרים: **עיון.** אלו גרעינין ויתן לך מספריים. והיינו דכתיב[1] בתער השכירה על שם שערת נתנו לו תער לגלח ואיזהו שכר נתנו לו בעברי נהר[2] דברים שדרכן לעשות על ידי נהר דהיינו טחינת רימים: **וגם הזקן תספה.** דלא כתיב גלוח אלא ארשם אבל אזקן כתיב תספה[3] לשון כלוי על ידי אור שכלתה לגמרי: **גרירתיה לארמאה ושפר כאפיה.** אם אתה מחרך את הארמאי והוטב בעיניו הבער לו אם בזקנו ולא שבעת תוכא מיניה: ט)**כיפ נסרך אליהו.** לשון נסר שהשתחוה לנסר ועשאו אלוה: **היינו דכתיב ויהי הוא משתחוה.** משמע מפני שמשתחוה לשם הכוהו: **ויחלק עליהם.** איידי דאייתי[4] במלאכים איירי נמי בהאי קרא דכתיב[5] ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' וגו' נקט ויחלק עליהם לילה וגו': **מלאך שנזדמן לאברהם לילה שמו.** והוא שייעו: **מעשה לילה.** שנלחמו בשבילו כוכבי לילה כמו שעשו בשביל ברק: **עכא מליה דר' יצחק נפחא מדבר נפחא.** ר' יוחנן דמקרי בר נפחא בכולא הש"ס כמו (ב"מ דף פה:) מאן עייל בר נפחא גרלה למורי דאביו של ר' יוחנן הוי נפחא ולהכי מיקרי בר נפחא ואית דמפרשי בר נפחא על שם יופיו: **הזהרו בזקן.** אע"פ שסכם תלמודו הוא ומחמת אונסו הוא: **הזהרו בורידין כר' יהודה.** דאמר בשחיטת חולין (דף מ.) עד שיסחוט את הורידין של עוף הוא ולולו ולולו כאחד אינו חותכו ומולקו כבשר חיה ובהמה: **הזהרו בבני עמי הארץ.** שנעשו תלמידי חכמים לעשות להם כבוד שמהם תצא תורה לישראל שהרי יצאו שמעיה ואבטליון מבני בניו של סנחריב ומבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק כדלקמן (ע"ב). ואע"ג דאמר רבי יהודה הבי הזהרו בבני עמי הארץ:

ושני נפשך במאי אישני אמר ליה זיל אייתי לי מספרא ואיגזייך אנא דהיכא אייתי א"ל עול לההוא ביתא ואייתי אזל אשכחינהו אתו מלאכי שרת ואידמו ליה כגברי והוו קא טחני קשייתא א"ל הבו לי מספרא א"ל טחון חד גריוא דקשייתא וניתן לך טחן חד גריוא דקשייתא ויהבו ליה מספרתא עד דאתא איחשך א"ל זיל אייתי נורא אזל ואייתי נורא בהדי דקא נפח ליה אתלי ביה נורא בדיקניה אזל גזייה לרישיה ודיקניה אמרו היינו דכתיב [1]וגם את הזקן תספה אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי גרירתיה לארמאה שפיר ליה איתלי ליה נורא בדיקניה ולא שבעת חוכא מיניה אזל אשכח דפא מתיבותא דנח אמר היינו אלהא רבא דשיזביה לנח מטופנא אמר אי אזיל ההוא גברא ומצלח מקרב להו לתרין בנוהי קמך שמעו בנוהי וקטלוהו היינו דכתיב [2]ויהי הוא משתחוה בית נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכהו בחרב וגו' [3]ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וגו' אמר רבי יוחנן אותו מלאך שנזדמן לו לאברהם לילה שמו שנאמר [4]והלילה אמר הורה גבר ור' יצחק נפחא אמר שעשה עמו מעשה לילה שנאמר [5]מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא אמר ריש לקיש טבא דנפחא מדבר נפחא [6]ויורדף עד דן אמר רבי יוחנן כיון שבא אותו צדיק עד דן תשש כחו ראה בני בניו שעתידין לעבוד ע"ז בדן שנאמר [7]וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בדן ואף אותו רשע לא נתגבר עד שהגיע לדן שנאמר [8]מדן נשמע נחרת סוסיו אמר רבי זירא אע"ג דשלח ר' [6](יהודה בן בתירא מנציבין) [3]הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו והזהרו בווריידין כר' יהודה והזהרו בבני עמי הארץ שמהן תצא תורה כי הא מילתא מודעינן להו [9]צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד נטעתם גם שורשו ילכו גם עשו פרי מאי אהדרו ליה [10]כי את רגלים רצתה ויאלוך ואיך תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בוטח ואיך תעשה בגאון הירדן משל לאדם אחד שאמר יכול אני לרוץ ג' פרסאות לפני הסוסים בין בצעי המים נזדמן לו רגלי אחד רץ לפניו ג' מילין ביבשה ונלאה א"ל ומה לפני רגלי כך לפני הסוסים עאכ"ו ומה שלשת מילין כך ג' פרסאות על אחת כמה וכמה ומה ביבשה כך בין בצעי המים על אחת כמה וכמה אף אתה ומה בשכר ארבע פסיעות ששלמתי לאותו רשע שרץ אחר כבודי אתה תמיה כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים עאכ"ו היינו דכתיב [11]לנביאים נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין מפני ה' ומפני דברי קדשו הני ד' פסיעות מאי היא דכתיב [12]בעת ההיא שלח מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה (אין) [13]לדרוש (את) המופת אשר היה בארץ דאמר רבי יוחנן אותו היום שמת בו אחז שתי שעות היה וכי חלה חזקיהו ואיתפח אהדרינהו קודשא בריך הוא להנך עשר שעי ניהליה דכתב [14]הנני משיב את צל המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש אחורנית עשר מעלות ותשב השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדה א"ל מאי האי א"ל חזקיהו חלש ואיתפח אמר איכא גברא כי האי ולא בעינא לשדורי ליה שלמא כתבו ליה שלמא למלכא חזקיה שלם לקרתא דירושלם שלם לאלהא רבא נבוכד נאצר ספריה דבלאדן הוה ההיא שעתא לא הוה התם כי אתא אמר להו היכי כתביתו אמרו ליה הכי כתבינן אמר להו קריתו ליה אלהא רבא וכתביתו ליה לבסוף אמר אלא הכי כתובו שלם לאלהא רבא שלם לקרתא דירושלם שלם למלכא חזקיה אמרי ליה [15]קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא רהט בתריה כדרהיט [16]ארבע פסיעות אתא גבריאל ואוקמיה אמר ר' יוחנן אילמלא [17](לא) בא גבריאל והעמידו לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל מאי בלאדן בן בלאדן אמרי בלאדן מלכא הוה ואישתני אפיה והוה כי דכלבא הוה יתיב בריה על מלכותא כי הוה כתיב הוה כתיב שמיה ושמיה דאבוה בלאדן מלכא היינו דכתיב [15]בן יכבד אב ועבד אדניו בן יכבד אב הא דאמרן ועבד אדוניו דכתי' [16]ובחודש החמישי בעשור לחדש היא שנת תשע עשרה [שנה] למלך נבוכדנאצר מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים עמד לפני מלך בבל בירושלם וישרף את בית ה' ואת בית המלך

ומי

כי הא מילתא. דלקמן מודעינן להו כי היכי דמזיגן לקמן דלא זכה נבוכדנצר לאותו כבוד אלא מפני זכות ד' פסיעות כדאמרינן לקמן ה"ג אמרי' לבני עמי הארץ דלא זכו לאותו כבוד אלא מחמת זכות מעט שהיה בהניהם מ"ר. ואית דאמרי דרבי זירא אדלעיל קאי אבני סנחריב אע"ג דשלח רבי יהודה הזהרו בבני ע"ה לכבדן שמהם תצא תורה כי היכי דנפקו מסנחריב כי הא מילתא מודיעים להו לבני ע"ה דהא דמוקרין להו לאו משום אביהם אלא משום תורה שבהם שלא תזוח דעתם עליהם ויאמרו אבותיהם צדיקים היו: **מדוע דרך רשעים צלחה.** מפני מה הצליח נבוכדנצר וכבש ירושלים: **אהדרו ליה.** לירמיה: **בלעי מיס.** מרשק"ו בלע"ז: **ד' פסיעות.** מפורש לקמן: **על אחת כמה וכמה.** שיהו כל אדם יכולין לתמוה על מתן שכר גדול שישתלם עליהם: **לנביאים.** אברהם יצחק ויעקב: **נשבר לבי בקרבי.** כלומר תמהתי על מתן שכרן: **שתי שעות.** כדי שלא יהא פנאי לספדו ולקברו: **אתפח.** נתרפא: **אהדרינהו הקב"ה.** להנך שעות לחזקיהו דלותו היום שנתרפא חזקיה היה של כ"ב שעות: **רהט בתריה.** דשליח: **לא היה להם הקנה.** שהיה שכרו מרובה והיה לו רשות לאבד אחריתנו: **הוה כתיב שמיה ושמיה דאבוה.** כדי שיתכבד אביו לכן נקרא שם אביו עליו שנקרא מרודך בלאדן דאי לא כתיב אלא מרודך בן בלאדן לא הוי מיתקרי עליה שמיה דאבוה דהכי כתבי כולהו אינשי פלוני בן פלוני להכי כתיב מרודך בלאדן: **בחדש החמישי בעשור לחדש בא נבוזר אדן רב טבחים עמד לפני מלך בבל בירושלם.**

1. ביום ההוא יגלח אדני בתער השכירה בעברי נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה:
2. ויהי הוא משתחוה בית נסרך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכהו בחרב והמה נמלטו ארץ אררט וימלך אסר חדן בנו תחתיו:
מלכים ב יט לז
3. ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם ויתם עד חובה אשר משמאל לדמשק:
בראשית יד טו
4. יאבד יום אולד בו והלילה אמר הרה גבר:
איוב ג ג
5. מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא:
שופטים ה כ
6. וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן: בראשית יד יד
7. וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בדן:
מלכים א יב כט
8. מדן נשמע נחרת סוסיו מקול מצהלות אבירין רעשה כל הארץ ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר ושבי בה:
ירמיהו ח טז
9. צדיק אתה יי כי אריב אליך אך משפטים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד: ירמיהו יב א
10. כי את רגלים רצתה ויגיעוך אותך ואיך תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בוטח ואיך תעשה בגאון הירדן:
ירמיהו יב ה
11. לנביאים נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין מפני יי ומפני דברי קדשו:
ירמיהו כג ט
12. בעת ההוא שלח מרדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו וישמע כי חלה ויחזק:
ישעיהו לט א
13. וכן במליצי שרי בבל המשלחים עליו לדרש המופת אשר היה בארץ עזבו האלהים לנסותו לדעת כל בלבבו:
דברי הימים ב לב לא
14. הנני משיב את צל המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש אחרנית עשר מעלות ותשב השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדה: ישעיהו לח ח
15. בן יכבד אב ועבד אדניו ואם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי אמר יי צבאות לכם הכהנים בוזי שמי ואמרתם במה בזינו את שמך:
מלאכי א ו
16. ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדראצר מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים עמד לפני מלך בבל ירושלם: וישרף את בית יי ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלם ואת כל בית הגדול שרף באש: ירמיהו נב יב-יג

גליון הש"ס

גמ' קריינא דאיגרתא. בתנחומא פ' תשא איתא דמרודך נלאדן בעצמו נתחרט ורהט בתריה ג' פסיעות:

לעזי רש"י

מרשק"ו [מרישק"ן]. כיצה. מקווה מים רדודים.

מסורת הש"ס

א) ני' כ"ש ריב"ל. ב) ברכות ח:, ג) לעיל דף פב. כ"מ פג:, ד) [במדר' ומילקוט אתא שלם וכ"א ברש"י ירמיה יב פ"ה]. ה) [עי' תוס' מגילה כא.]. ו) [ישעיה ז]. ז) [סס]. ח) [סס]. ט) [ל"ל אמר ר"ה היינו]. י) [לעיל לה:]. כ) [מ"כ יט].